

Norsk Miljøkraft Tromsø AS
Solstrand
9020 TROMSDALEN

Vår dato: 19.04.2018
Vår ref.: 201505233-66
Arkiv: 517
Deres dato:
Deres ref.:

Saksbehandler:
Marthe Laureen Dahl Zimmer/ Trond Gunnar
Blomlie

Tromsø Vind AS og Raudfjell Vind AS - Godkjenning av MTA og detaljplan for Kvittfjell og Raudfjell vindkraftverk, Tromsø kommune, Troms fylke

Vi viser til brev av 03.11.2017 med vedlagt detaljplan og miljø-, transport- og anleggsplan for Kvittfjell og Raudfjell vindkraftverk. Planene og dette vedtaket omfatter selve planområdet til vindkraftverket og ikke adkomstveien opp Sørfjorddalen da denne behandles separat.

Saken er behandlet med hjemmel i vilkårene for detaljplan og miljø-, transport- og anleggsplan (MTA) i oppdatert konsesjon av 17.04.2015 (Kvittfjell) post 5 og 6, samt konsesjon av 11.05.2012 (Raudfjell) post 11 og 13.

Bakgrunn

NVE meddelte den 16.02.2001 konsesjon til å bygge og drive Kvittfjell vindkraftverk med en samlet installert effekt på inntil 200 MW. Vedtaket ble ikke påklaget. Konsesjonen ble oppdatert den 17.04.2015 med forlenget varighet i tillegg til at vilkårene i konsesjonen ble justert etter nyere praksis.

NVE meddelte den 11.05.2012 konsesjon til å bygge og drive Raudfjell vindkraftverk med en samlet installert effekt på inntil 100 MW. Vedtaket ble påklaget og oversendt til Olje- og energidepartementet for endelig avgjørelse. OED stadfestet NVEs konsesjonsvedtak den 26.05.2015. Raudfjell vindkraftverk grenser til Kvittfjell vindkraftverk og vil benytte felles infrastruktur for adkomstvei og nettilknytning. Kvittfjell og Raudfjell vindkraftverk planlegges derfor bygget ut som ett prosjekt. I dette vedtaket omtales de to prosjektene som ett vindkraftverk.

Den 18.03.2016 mottok NVE MTA- og detaljplan fase I - adkomstvei opp fra Buvika. Denne ble sendt på høring til Tromsø kommune, Fylkesmannen i Troms, Troms fylkeskommune, reinbeitedistriktet og Reiulf Aleksandersen den 31.03.2016. I vedtak av 31.05.2016 godkjente NVE MTA- og detaljplanen.

Planendring

NVE har i vedtak av 20.10.2017 gitt konsesjon til ny adkomstvei som følger eksisterende vei opp Sørfjorddalen, ny ilandføringskai i Nordfjordbotn og utvidet planområde på Kvittfjell.

E-post: nve@nve.no, Postboks 5091, Majorstuen, 0301 OSLO, Telefon: 09575, Internett: www.nve.no

Org.nr.: NO 970 205 039 MVA Bankkonto: 7694 05 08971

Hovedkontor
Middelthunsgate 29
Postboks 5091, Majorstuen
0301 OSLO

Region Midt-Norge
Abels gate 9
7030 TRONDHEIM

Region Nord
Kongens gate 14-18
8514 NARVIK

Region Sør
Anton Jenssensgate 7
Postboks 2124
3103 TØNSBERG

Region Vest
Naustdalsvegen. 1B
6800 FØRDE

Region Øst
Vangsveien 73
Postboks 4223
2307 HAMAR

Hovedbegrunnelsen for denne planendringen er at løsningen vil medføre et mindre og mer skånsomt inngrep i naturen da de vil utvide eksisterende vei som i dag går helt opp til planområdet. Løsningen vil også redusere kostnader for infrastruktur og fremskynde fremdriften i byggefasen. En utvidelse av planområdet på Kvitfjell er for å unngå at to turbiner sveiper utenfor konsesjonsgitt planområde. Klagene på vedtaket om endret adkomstveg ble ferdig behandlet hos Olje- og energidepartementet 18.04.2018. Med hensyn til fremdriften i prosjektet har tiltakshaver valgt å utarbeide to MTA- og detaljplaner, en for adkomstveien opp Sørfjorddalen og en for selve planområdet. MTA-planen for adkomstvei er behandlet separat og det vil bli fattet eget vedtak for denne etter gjennomført konsultasjon med reindriften.

Vedtak

Med hjemmel i konsesjon datert 17.04.2015 (Kvitfjell) post 5 og 6 og konsesjon av 11.05.2012 (Raudfjell) post 11 og 13 godkjenner NVE fremlagte miljø-, transport og anleggsplan av 03.11.2017 og detaljplan av 03.11.2017 for bygging av Kvitfjell og Raudfjell vindkraftverk i Tromsø kommune.

Vårt vedtak forutsetter at fremlagte planer er i samsvar med vilkår og forutsetninger gitt i konsesjonene.

Vilkår for godkjenning av detaljplan og miljø-, transport- og anleggsplan:

- NVE skal orienteres om når anleggsarbeidet starter, ved viktige og/eller kritiske faser ved byggearbeidet og når anlegget blir satt i drift.
- Entreprenører skal gjøres kjent med MTA/detaljplan og dette vedtaket.
- Dersom virksomheten avdekker avvik som har medført, eller kan medføre betydelig skade på miljøet, skal dette umiddelbart rapporteres til NVE. Rapporteringen må også angi hvilke tiltak som er, eller vil bli iverksatt for å lukke avviket, hindre gjentakelser og avbøte mulige skader.
- Det skal fastsettes inngreps/marksikringssone som konsentrerer arealbruken mest mulig.
- Massehåndtering og arbeidet med revegetering skal gjøres slik at fremmede arter ikke introduseres til planområdet. Dersom svartlistede plantearter oppdages i anleggsområdet skal det iverksettes nødvendige tiltak for å hindre at frø eller uønskede plantematerialer spres til nye spiresteder.
- Det skal utarbeides en plan for etablering og istandsetting av kranoppstillingsplasser. Planen skal blant annet beskrive behovet for opparbeidet areal i forbindelse med drift og vedlikehold av anlegget. Planen skal godkjennes av NVE før anleggsarbeidene avsluttes.
- Det skal utarbeides en plan for etablering og istandsetting av massetak. Planen skal inneholde detaljkart av hvert massetak med visualiseringer. Planen skal forelegges grunneier og godkjennes av NVE.
- Anleggsarbeid innenfor Brensholmen nedslagsfelt kan ikke utføres før det foreligger en godkjent ROS-analyse. ROS-analysen godkjennes av NVE.
- Det skal ikke utføres anleggsarbeid innenfor Sjøtun/Gammelflateelva (borebrønn til Kattfjord skole og Barnehage) før oppdatert ROS-analyse med tilhørende dokumenter er forelagt kommunen og oversendt til NVE for godkjenning.
- Det skal utarbeides detaljplankart med tilhørende fasadetegninger for permanente bygninger i vindkraftverket. Kartene og tegningene skal vise plassering og utforming av bygningene. Detaljplankart og fasadetegninger skal forelegges NVE før bygging starter.

- Kommunikasjonsplanen med reinbeitedistriktet skal forelegges NVE og oppdateres fortløpende hvis det skjer endringer i mannskap eller fremdriften i anleggsarbeidet. Internveier skal ikke brøytes vinterstid. Hvis det oppstår en situasjon der det er nødvendig med brøyting må tiltakshaver orientere reinbeitedistriktet og NVE. Løyper for nødvendig snøscooterkjøring inn til planområdet må drøftes med reinbeitedistriktet. Dersom reinbeitedistriktet og tiltakshaver ikke blir enige om traséer for scooterkjøring skal saken oversendes NVE for avgjørelse.
- Tiltakshaver må ved utføring og istandsetting av terrenngrep ta hensyn til at det drives reindrift i området. Spesielt ved utforming av veier; helninger på fyllinger, utforming på skjæringer og istandsetting av terrenngrep, da dette vil kunne skape unødvendige barrierer for reinen i terrenget. Dette gjelder særlig ved trekk- og flytteveier som fra Tverråsen over til Vettmarka, og over Bogdalsskaret.
- Gjerdet fra Sørfjorddalen og over til Bakkejordet skal gjøres om til permanent sperregjerde. Tiltakshaver skal etter drøftelse med reinbeitedistriktet også stille med nødvendige gjeterressurser ved behov. Dersom det ikke oppnås enighet skal saken sendes til NVE for avgjørelse. Gjerdet må henge sammen med dagens oppsamlingsområde på Sandhaugen. Tiltakshaver må søke Fylkesmannen om etablering av permanent gjerde.
- Anleggsarbeid i kalvingsperioden 2018 skal gjennomføres i henhold til framdriftsplan. Eventuelle tilpasninger skal drøftes med reinbeitedistriktet og forelegges NVE.
- Dersom det vurderes som hensiktsmessig skal det etableres et kalvingsgjerde sør for vindkraftverket. Kalvingsgjerdet vil være en midlertidig inngjerding under kalvingsperioden 2018 og under kalvingsperioden 2019. Etablering av kalvingsgjerdet skal drøftes med reinbeitedistriktet. Dersom det er uenighet mellom tiltakshaver og reinbeitedistriktet om kalvingsgjerde er hensiktsmessig avgjør NVE om gjerdet skal etableres.

NVE understreker at MTA-plan og detaljplan ikke skal fravikes uten NVEs godkjenning. Planene gjelder for bygging, drift og vedlikehold av anlegget. NVE kan stille ytterligere krav om detaljering av planene for hele eller deler av anlegget. Slike planer skal godkjennes av NVE.

NVE vil følge opp anlegget med tilsyn med hjemmel i energiloven kapittel 10.

Merknader til planene

MTA- og detaljplanen ble sendt ut på høring den 09.11.2017 til Tromsø kommune, Fylkesmannen, fylkeskommunen, Mattilsynet, Sametinget, reinbeitedistriktet, Statens vegvesen og andre sentrale høringsparter under konsesjonsbehandlingen av vindkraftverket. NVE har mottatt 15 uttalelser til planene. Sammendrag av uttalelsene er i vedlegg 1. I dette vedtaket vurderes de forhold som NVE anser som beslutningsrelevante.

Grunneier og beboere i Buvika har reagert på at de ikke var en del av høringslisten til NVE. De mener dette gjelder for alle berørte grunneiere og berørte beboere til Kvittfjell og Raudfjell vindkraftverk og stiller spørsmål til om gjennomført høring oppfyller de krav som lovverket stiller.

Tiltakshaver ettersendte planene til berørte grunneiere den 01.12.2017 med høringsfrist 21.12.2017. NVE konstaterer at det er ikke krav til at en MTA- og detaljplan for energianlegg skal legges ut på en offentlig høring. NVE sender likevel saker om godkjenning av MTA- og detaljplaner på høring til berørte og interesserte parter for å sikre at saken er forsvarlig utredet etter forvaltningsloven § 17. De som er part i saken skal også få saken tilsendt og få anledning til å ivareta sine interesser, jf. forvaltningsloven § 16. Hvor mange, utover partene, som skal få saken direkte tilsendt må vurderes konkret ut fra det som er naturlig og rimelig med hensyn til ressurser og sakens betydning. Sakens

betydning, kompleksitet og hva som har kommet frem tidligere i konsesjonssaken får betydning for denne vurderingen. NVE mener at saken er tilstrekkelig utredet og at omfanget av høringen har vært tilstrekkelig.

Tilleggskrav om detaljerte kart av planområdet, permanente bygg og massetak

NVE har i epost av 22.01.2018 kommet med tilleggskrav til detaljplankartet av 03.11.2017. Tilleggskrav gjaldt bla nytt detaljplankart der oppdaterte nedslagsfelt for drikkevann er inntegnet og eget detaljplankart for de områder hvor det er planlagt permanente bygg. Videre har NVE gjort tiltakshaver oppmerksom på at det i godkjenning av MTA-planen vil bli satt et vilkår om plan for etablering og istandsetting av massetak og deponi, i tillegg til at det skal innsendes detaljplankart for hvert massetak inkludert visualiseringer og tverrsnitt. Vilkåret gjelder også for de massetakene som etableres iht. godkjent MTA 31.05.2016. Se eget kapittel om massetak nedenfor.

I dette vedtaket er det oppdatert detaljplankart av 23.03.2018 som er lagt til grunn.

Konsultasjon med reindriften

Dorvvosnjargga siida v/ Risten og Reulf Aleksandersen har i brev av 05.12.2017 bedt om konsultasjonsmøte med NVE om saksbehandling av MTA- og detaljplanen og krav om avbøtende tiltak for siidaen. Det er første gang NVE har fått krav om konsultasjon i forbindelse med behandling av MTA- og detaljplan. NVE har imøtekommet ønsket om konsultasjon fordi det ble vurdert at det var hensiktsmessig å få diskutert avbøtende tiltak. Vurderingen ble gjort uten en juridisk vurdering om vilkår i konsesjonen (MTA og detaljplan) omfattes av avtalen om konsultasjon.

Konsultasjonen ble gjennomført 01.02.2018. Sametinget var tilstede som observatør. Under konsultasjonen fikk siidaen forklart NVE hvordan Kvittfjell og Raudfjell samt tilhørende områder på Kvaløya brukes til reindrift, og viktige datoer for sårbare perioder som kalving og brunsttid. Siidaen fikk også presentert og diskutert deres forslag til avbøtende tiltak. Referat fra konsultasjonen er sendt til Per Kittli, eier av den andre siidaen.

Innsigelse fra Mattilsynet

NVE mottok uttalelse fra Mattilsynet den 01.12.2017 hvor Mattilsynet fremmet innsigelse til MTA- og detaljplan for planområdet. NVE har i brev av 09.02.2018 vurdert at Mattilsynet ikke har innsigelsesrett til planene. Dette begrunnes med blant annet at innsigelsesretten for Mattilsynet som offentlig organ, er knyttet til konsesjonen og ikke MTA og detaljplan. Selv om NVE vurderer at Mattilsynet ikke har innsigelsesrett, skal NVE behandle saken som en innsigelsessak i henhold til retningslinjene for innsigelse i plansaker etter plan- og bygningsloven. Dersom partene ikke kommer til enighet, skal innsigelsessaken oversendes Olje- og energidepartementet for behandling.

NVE har hatt møter med Mattilsynet og Mattilsynet har ikke trukket innsigelsen. NVE vil oversende innsigelsen til Olje- og energidepartementet for videre behandling.

Klage på delvedtak av 13.02.2018

NVE har i vedtak av 13.02.2018 gitt tillatelse til videre anleggsarbeid i tilknytning til pågående anleggsarbeid på Raudfjell som er godkjent i vedtak av 31.05.2016. Anleggsarbeidet gjelder for internveier inn til turbinene R2, R8, R28 og R29, samt etablering av et mobilt knuseverk ved turbin R26. NVE har i vedtaket vurdert at fordelene er større enn ulempene ved å gi tillatelse for begrenset anleggsdrift ved turbinene R26, R2, R8, R28 og R29. NVE vurderte fordelene med tillatelsen til å være en bedre utnyttelse av anleggsressursene og innspart anleggstid. Det siste forventer NVE er viktig for

reindrifta, siden det vil medføre kortere anleggstid og dermed reduserer ulempene for reindrifta i anleggsperioden på Raudfjell. Delvedtaket er påklaget vil bli oversendt til Olje- og energidepartementet for behandling.

NVEs vurderinger

Formålet med en MTA er å sikre at det tas miljø- og landskapshensyn under bygging og drift av anlegget. Vurderingene i planen skal baseres på miljøinformasjon som er kommet frem i konsesjonsprosessen av de to vindkraftverkene. NVE mener at MTA-planen for Kvittfjell og Raudfjell vindkraftverk fanger opp miljøutfordringene og legger til rette for miljømessige gode føringer for anleggsarbeidet.

Formålet med en detaljplan er å konkretisere utbyggingsplanen for vindkraftverket innenfor det konsesjonsgitte planområdet. Planen skal gi en teknisk beskrivelse av anleggene som skal bygges og ev. endringer sammenlignet med den utbyggingsplanen som ble lagt til grunn i konsesjonsprosessen. NVE mener at detaljplanen for Kvittfjell og Raudfjell viser hvordan anlegget planlegges bygget og gir god oversikt over endringer i arealbruken sammenlignet med utbyggingsplanen som ble lagt til grunn i konsesjonsprosessen.

NVE forutsetter at tiltakshaver følger beskrivelsen i MTA og detaljplan ved anleggsarbeidet, og vi mener det ikke er nødvendig å gjøre en vurdering av alle temaene som MTA beskriver. I dette kapitlet vil vi kun gjøre en vurdering av de temaene i MTA og detaljplan hvor det er ytterligere behov for avklaring med NVE.

NVE har avventet endelig godkjenning av detaljplanen og MTA-planen i påvente av OED's behandling av klager på konsesjonsvedtaket om endret adkomstvei. Denne ble avsluttet 18.04.2018. En del av vedtaket fra OED som omhandler hensynet til reindriften har betydning for vilkår i dette vedtaket.

OED skriver: «Departementets forståelse av NVEs vurderinger, innkomne uttalelser, konsultasjon med reinbeitedistriktet og innsigelsesmøtet med Fylkesmannen i Troms, er at de viktigste merulempene som følger av konsesjonsendringen vil være knyttet til påvirkning av trekk-/ flyttleier og forstyrrelser ved brunst og kalving. Endringen kan medføre et behov for inngjerding av flokken i kalvingsperioden de to årene anleggstrafikken pågår. Aleksandersen opplyser at inngjerding i kalvingsperioden vil gjøre reinen stresset, som vil gi problemer ved kalving. Kalvingsperioden varer normalt fra 1. mai til 15. juni og brunsten fra 15. september til 15. november. Reindriften ønsker at det settes vilkår om stans i anleggsarbeid i disse periodene.

En stans i anleggsarbeid i disse periodene vil gi store forsinkelser og økonomiske tap. Departementet mener at kalving, brunst og flytting av rein kan ivaretas i anleggsperioden gjennom vilkår som gjeting, foring, inngjerding og tett kommunikasjon slik at trafikken kan tilpasses kritiske tidspunkter ved eksempelvis vår- og høsttrekk. Informasjon fra siidaen, blant annet fremkommet gjennom departementets konsultasjon, vil være av betydning for fastsetting av vilkår i forbindelse med godkjenning av MTA, jf. konsultasjonsprotokoll med vedlegg.»

NVE anfører at de hensyn til reindriften som fremkommer i vedtaket 18.04.2018 fra OED, er tatt med i vurderingen av vilkår for denne plangodkjenningen.

Endelig utbyggingsløsning

Det fremgår i MTA at utbyggingsløsningen vil være 67 turbiner a Siemens SWT 4,2 MW. 47 av turbinene er plassert på Kvittfjell og resterende 20 turbiner i planområdet til Raudfjell. Total installert effekt er 281,4 MW. Turbinene vil ha en rotordiameter på 130 meter og en navhøyde på 85 meter.

Totalhøyde vil være 150 meter. I konsesjonsbehandlingen av vindkraftverkene ble det lagt til grunn en utbyggingsløsning på 48 turbiner a 3 MW på Raudfjell og 80 turbiner a 2,5 MW på Kvittfjell. NVE vurderer endringen til å være innenfor de rammene konsesjonsvedtakene bygger på. De endrede virkningene av tiltaket er etter vår vurdering noe mindre som følge av vesentlig redusert antall turbiner.

I konsesjonsvedtakene for de to vindkraftverkene er det lagt til grunn en adkomstvei opp fra Buvika. I planendringsvedtaket av 20.10.2017 ble adkomstveien endret til å gå opp Sørfjorddalen langs eksisterende vei. NVE konstaterer at en utnyttelse av eksisterende infrastruktur medfører færre og mindre naturinngrep enn det opprinnelige alternativet opp fra Buvika. Adkomstveien vil ikke bli ytterligere omtalt i dette vedtaket da MTA- og detaljplanplan for denne behandles separat.

I planendringsvedtaket er det også godkjent en utvidelse av planområdet på Kvittfjell. Utvidelsen begrunnes med at turbin K17 og K2 vil sveipe utenfor den opprinnelige konsesjonsgitte grensen for planområdet. I forbindelse med behandling av detaljplanen har NVE gjort tiltakshaver oppmerksom på at turbin K33 også er plassert slik at den potensielt kan sveipe utenfor planområdet. Tiltakshaver har imidlertid i epost av 08.02.2018 bekreftet at K33 ikke vil sveipe utenfor.

Tromsø kommune skriver i sin uttalelse at turbin K8, K33 og K29 på Lakstinden, vil gi svært negative virkninger for landskapsbildet i området. Kommunen mener også plassering av turbinene vil gi negative virkninger for den potensielt endrede bestandssituasjonen for fugl på Lakstinden. Kommunen mener området Sandhaugen og utvidelse av Raudfjellområdet mot vest kan være alternative plasseringer for disse turbinene. NVE konstaterer at det er gitt endelig konsesjon til Kvittfjell vindkraftverk den 16.01.2001 og vedtaket ble den gang ikke påklaget. Det foreligger ingen restriksjoner på Lakstinden i konsesjonen som gjør at tiltakshaver ikke kan lokalisere turbiner her. Når det gjelder kommunens nevnte alternative områder konstaterer NVE at Sandhaugen vindkraftverk er et separat vindkraftverk med egen konsesjon og annen eier. En utvidelse av planområdet på Raudfjell er i strid med det som ble lagt til grunn i konsesjonsvedtaket av 11.05.2012. Planområdet ble den gang redusert for å minimere ulempene for reindrifta i området.

Terrengbehandling, istandsetting og arealbruk

I MTA-planen er det utarbeidet et eget kapittel som omhandler terrengbehandling og istandsetting. Kapittelet tar for seg hovedprinsipper for veibygging og landskapstilpasning, og gir føringer for anleggsarbeidet. NVE mener en slik prinsipiell tilnærming er viktig for prosjekter som strekker seg over store områder der det er vanskelig å gå inn i detaljer. Tiltakshaver ønsker å bruke en buffersoner på 100 meter langs internveier, noe som vil gi en mer fleksibel fremføring av internveier i landskapet med reduserte terrenginngrep og bedre landskapstilpasning. Inngrep utenfor denne buffersonen må godkjennes av NVE. Basert på erfaring fra tidligere prosjekter er NVEs vurdering at gode løsninger oppnås der målet defineres og ikke låses av detaljprosjektering i tidlig fase. NVE vurderer at kapittelet som omhandler terrengbehandling og istandsetting er et godt virkemiddel for å sikre god terrengutforming.

Det fremgår av MTA-planen at det skal etableres permanente kranoppstillingsområder ved hver turbin på ca. 800-1600 m². Omfanget av areal avhenger av turbinstørrelse, installasjonsteknikk og metode. Etter NVEs vurdering representerer kranoppstillingsplasser store terrenginngrep ved utbygging av vindkraftverk. Tiltakshaver må i utformingen av hver kranoppstillingsplass ha fokus på god terrengtilpasning, samt minimere inngrepet så langt som mulig. Tiltakshaver må vurdere om deler av oppstillingsplassen kan utføres som midlertidige terrenginngrep, og dermed tilbakeføres etter anleggsperioden. NVE vil sette vilkår om at det skal utarbeides en plan for etablering og istandsetting av kranoppstillingsplasser. Planen skal blant annet beskrive behovet for opparbeidet areal i forbindelse med drift og vedlikehold av anlegget. Planen skal godkjennes av NVE før anleggsarbeidene avsluttes.

NVE vil påpeke at tiltakshaver ved utførelse og istandsetting av terrenginngrep må ta hensyn til at det drives reindrift i området. Spesielt ved utforming av veier; helninger på fyllinger, utforming på skjæringer og istandsetting av terrenginngrep, da dette kan skape unødvendige barrierer for reinen. NVE vil sette vilkår at det skal tas hensyn til reindriften i området ved utførelse og istandsetting av terrenginngrep. NVE forutsetter at prinsippene som er beskrevet i MTA-planen og vilkårene i dette vedtaket følges under anleggsarbeidet. Entreprenører skal gjøres kjent MTA-planen og innholdet i dette godkjenningsvedtaket.

NVE har i epost av 22.01.2018 kommet med tilleggskrav til detaljplankartet, inkludert eget detaljplankart for området ved transformatorstasjonen og koblingsanlegget på Kvittfjell (permanente bygninger), og riggområdet og transformatorstasjonen på Raudfjell. Den 22.02.2018 mottok NVE nevnte detaljplankart med tilhørende visualiseringer i situasjonsplan for riggområdet på Raudfjell ved turbin R27. NVE vurderer at de innsendte dokumentene gir en god beskrivelse av terrenginngrepene. NVE vil i tillegg sette vilkår om at det skal sendes inn fasadetegninger og detaljkart av permanente bygninger.

Massetak og deponi

Det fremgår i MTA-planen at det skal etableres flere massetak innenfor planområdet til Kvittfjell og Raudfjell. NVE har i epost av 04.10.2017 opplyst tiltakshaver om at det i et godkjenningsvedtak vil bli satt vilkår om at det må utarbeides en plan for etablering og istandsetting av massetak. NVE påpekte at massetakene som etableres i henhold til godkjenningsvedtaket av 31.05.2016 også skal inkluderes i planen for massetak. Planen skal inneholde en generell beskrivelse av etablering og istandsetting, samt kart av de ulike massetakene med visualiseringer og tverrsnitt.

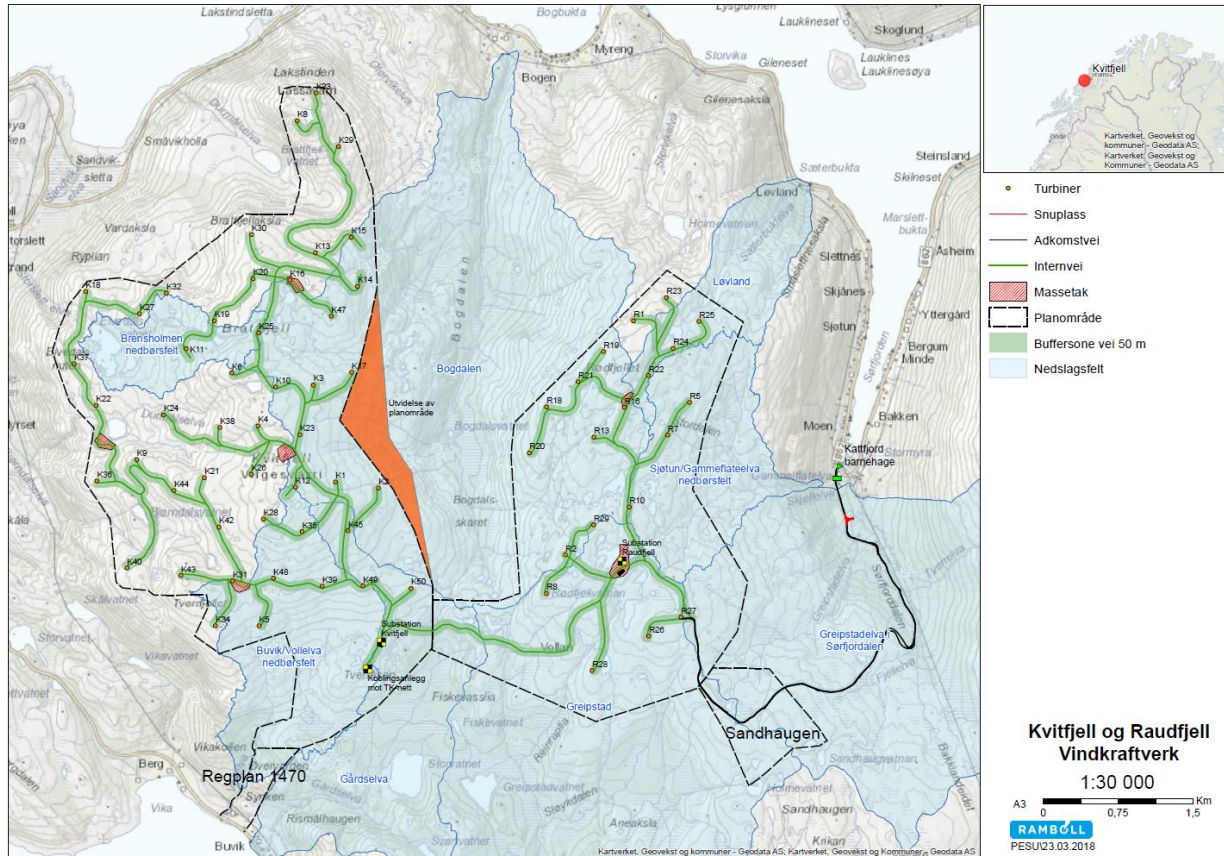
Plan for massetak og deponi – en generell beskrivelse, ble sendt inn 12.02.2018. Etter NVEs vurdering gir planen en god beskrivelse av hvordan massetak og deponi skal etableres og istandsettes. NVE har i epost av 22.02.2018 mottatt detaljplankart av massetak 1 og 2 ved transformatorstasjonen på Raudfjell og massetaket ved transformatorstasjonen på Kvittfjell. NVE godkjenner herved de to innsendte detaljplankartene med tilhørende visualiseringer.

Drikkevann

I anleggskonsesjon av 17.04.2015 (Kvittfjell) post 25 står det følgende: «*Konsesjonær skal utarbeide en plan for hvordan drikkevannsforsyningen for Brensholmen-området kan sikres i forbindelse med utbyggingen. Planen skal oversendes NVE for godkjenning før anleggsstart.*». I anleggskonsesjon av 11.05.2012 (Raudfjell) post 6 står det følgende: «*(...) Planen skal inneholde en beskrivelse av hvordan landskaps- og miljøforhold skal ivaretas i anleggs- og driftsperioden, herunder hensynet til (...) og drikkevannskilder. Konsesjonær skal beskrive berørte vannkilder og nedbørsfelt spesielt i miljø- og transportplanen. Konsesjonær plikter å ta nødvendige hensyn under anleggsarbeidet, slik at det ikke skjer uønsket avrenning til eller forurensing av drikkevannskilder eller deres nedbørsfelt.*»

I godkjenningsvedtak av 31.05.2016 fase I - adkomstvei opp fra Buvika, er det satt følgende vilkår: «*Før anleggsstart skal tiltakshaver oversende NVE en redegjørelse for hva som skal gjøres ved etablering av nytt vanninntak for bebyggelsen i Buvika.*»

For å kartlegge risiko for drikkevann har tiltakshaver valgt å bruke planverktøyet ROS-analyse, med følgende tiltaks- og beredskapsplan. Det er utarbeidet 3 ROS-analyser med følgende inndeling av nedslagsfelt: 1) Vollelva, Gårdselva og Greipstadelva, 2) Sjøtun/Gammelflateelva, Løvland, Bogdalen og Sørfjorddalen, og 3) Brensholmen.

Kart over alle nedslagsfeltene som berøres av utbyggingen.

ROS-analysene er fortløpende sendt på høring til Mattilsynet, vannverkseier og Tromsø kommune. Dette er gjort i ettertid av innkomne høringsuttalelser til selve MTA-planen, så i dette kapittelet har NVE lagt til grunn høringsuttalelsene til ROS-analysene da disse er oppdaterte i henhold til utført analysearbeid.

Mattilsynet har i sin uttalelse av 05.03.2018 til ROS-analysen for 1.) Vollelva, Gårdselva og Greipstadelva kommet med flere kommentarer til analysearbeidet. Mattilsynet mener listen over potensielle farer ikke er uttømmende. De savner også en bedre beskrivelse av de ulike reduserende tiltak og bedre beskrivelse av hvorfor faren blir redusert med de tiltak som er beskrevet. Mattilsynet mener den eneste måten å redusere fare på er å enten ha fullrensing eller alternativ vannforsyning fra et ikke forurenset område. Dette må være på plass før oppstart av anleggsarbeid. Tilgang til alternativ vannforsyning er viktig ut fra «føre-var»-prinsippet. Mattilsynet har ikke kommet med høringsuttalelse til 2.) Sjøtun (Løvland, Gammelflateelva, Bogdalen og Sørfjorddalen).

Tromsø kommune skriver i brev av 12.03.2018 at ROS-analysen for 1) Vollelva, Gårdselva og Greipstad, med tilhørende dokumenter utgjør *et logisk og helhetlig system som vil være tjenlig for utbyggingen og oppfølgingen av dette fra myndighetenes side*. Kommunen forutsetter at tiltakene T-1 til T-6 tas inn i det videre arbeidet med MTA-plan, detaljplan og også ved NVEs tilsyn med anleggsaktiviteten.

Tromsø kommune har i brev av 22.03.2018 kommet med kommentarer til ROS-analysen for 2) Sjøtun (Løvland, Gammelflateelva, Bogdalen og Sørfjorddalen). Kommunen mener analysen med tilhørende dokumenter ikke er tilstrekkelig og helhetlig for videre oppfølging. Kommunen savner en aksjonsplan, beredskapsplan, produktinformasjon om filtre og enkelthusforsyning, et gjennomarbeidet opplegg for overvåking av vassdrag og nedslagsfelt og en fullstendig liste over hjemmelshavere som varsles ved

uhell. Kommunen påpeker også at ROS-analysen må ta utgangspunkt i klausuleringssonene for grunnvannsbrønnen, som er hovedkilde til det kommunale vannverket som forsyner skolen og barnehagen. Kommunen forutsetter at tiltakshaver kommer nærmere tilbake til tiltakene T-18 og T-19. Kommunene forventer også at det utarbeides en sjekklister for oppstart i drikkevannsområder, slik det er utarbeidet for Vollelva.

NVE er enig med Tromsø kommune og vurderer at ROS-analyse med tilhørende dokumenter for Vollelva, Gårdselva og Greipstad er tilstrekkelig for å sikre at det ikke skjer uønskede hendelser, som avrenning til eller forurensing av drikkevannskilder eller deres nedbørsfelt. NVE er enig med Tromsø kommune i vurderingene av analysen for nedslagsfeltene Sjøtun, Bogdalen, Gammelflateelva, Løvland og Sørfjorddalen ikke er tilstrekkelig. NVE forutsetter at tiltakshaver imøtekommer de kravene som kommunen har til analysearbeidet og at det oppnås enighet om løsning for den kommunale drikkevannsforsyningen til Kattfjord skole og barnehage før oppstart av anleggsarbeid. NVE vil sette vilkår om at det ikke skal utføres anleggsarbeid innenfor Sjøtun/Gammelflateelva (borebrønn til Kattfjord skole og Barnehage) før oppdatert ROS-analyse med tilhørende dokumenter er forelagt kommunen og godkjent av NVE.

NVE viser til erfaring med andre vindkraftutbygginger hvor hensyn til nedslagsfelt for drikkevann er ivarett under anleggs- og driftsperioden. NVE mener tiltakshaver har gjort en grundig og omfattende jobb sammenlignet med andre vindkraftprosjekter som har hatt tilsvarende vilkår knyttet til drikkevann i sine anleggskonsesjoner.

Angående drikkevannsforsyningen for bebyggelse i Buvika har tiltakshaver i epost av 20.02.2018 oversendt signert erklæring som sier at Tromsø Vind AS skal utrede og etablere løsning for felles vannforsyningsanlegg med inntak i Gårdselva, samt umiddelbart montere forfilter og kullfilter hos brukere i Buvika.

ROS-analysen for 3.) Brensholmen nedslagsfelt ble oversendt Mattilsynet, Brensholmen Sommarøy Vannverk SA og Tromsø kommune den 21.03.2018. NVE vil sette vilkår om at det ikke skal utføres anleggsarbeid innenfor nedbørsfeltet til Brensholmen vannverk før det foreligger en godkjent ROS-analyse. ROS-analysen skal godkjennes av NVE.

NVE anfører at dersom det ikke kan gjøres tilstrekkelig avbøtende tiltak for å beskytte nedslagsfeltet til Brensholmen vannverk, må tiltakshaver vurdere alternativ plassering av turbinene R5 og K11 med tilhørende adkomstveier og oppstillingsplasser.

Naturmangfold

Det står i anleggskonsesjon for Kvitfjell vindkraftverk datert 17.04.2015, post 24, at tiltakshaver skal foreta registreringer av fugl før byggestart. Tiltakshaver skal også utarbeide en plan for oppfølgende undersøkelser. Registreringer og plan for videre undersøkelser skal godkjennes av NVE.

I godkjenningsvedtak av 31.05.2016 for Kvitfjell Raudfjell Fase 1 – adkomstvei, ble det satt vilkår om at tiltakshaver må utføre ny kartlegging av fugl langs adkomstveien mellom Buvika og Tverråsen. Bakgrunnen for vilkåret var at den tidligere godkjente forundersøkelsen var utdatert (feltarbeid i 2004 og 2005). NVE mente derfor at det var nødvendig med en oppdatering for å få et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag til å vurdere om og ev. hvordan etterundersøkelser bør gjennomføres. Tiltakshaver har i ettertid søkt om en planendring der ny atkomstvei går fra østsiden langs eksisterende vei opp gjennom Sørfjorddalen. Som følge av planendringen er det etter NVE sin vurdering ikke lenger nødvendig med omfattende fugleregistreringer i Tverråsen, da ny adkomstvei betydelig vil redusere terrenginngrepet i det aktuelle området.

I henhold til naturmangfoldloven § 7 skal prinsippene i §§ 8-12 legges til grunn ved utøving av offentlig myndighet. Vedtak som berører naturmangfoldet skal i henhold til § 8 så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand og effekten av påvirkninger. I denne saken bygger kunnskapsgrunnlaget på informasjon fra Naturbase, Artskart og konsesjonsbehandlingen av tiltaket. Sett i lys av at tiltakets risiko for skade på naturmiljøet, mener NVE at kunnskapsgrunnlaget er tilstrekkelig og i samsvar med kravet i naturmangfoldloven § 8.

Støy og skyggekast

Det er gjennomført støy- og skyggekastberegninger for Kvittfjell og Raudfjell vindkraftverk. Tiltakshaver har i epost av 31.01.2018 ettersendt oppdaterte støyberegninger etter forespørsel fra NVE. Videre har de i epost av 09.02 oversendt nye og mer detaljerte punktberegninger som bekrefter at ingen bygninger med støyfølsom bruk ligger over anbefalte grenseverdier for støy.

Det fremgår i MTA-planen kapittel 9 om skyggekast at det er fem skyggekastfølsomme bygninger som vil ligge over anbefalt grenseverdi for skyggekast. Alle byggene er lokalisert vest for planområdet på Kvittfjell. Analysearbeidet viser at det er turbinene nummerert K37, K41 og K46 som er bidragsyttere til skyggekast for de fem skyggekastmottakerne. I planene er det vurdert avbøtende tiltak for å redusere tiden boligene blir eksponert for skyggekast, i form av å regulere vindturbinenes styringssystemer. I følge planene vil det si å stenge enkelte vindturbiner noen få timer i løpet av året. NVE forutsetter at en slik regulering implementeres i systemene, slik at skyggekastfølsomme boliger ikke blir eksponert for skyggekast i mer enn 8 timer per år.

Is-kast

Dorvvosnjargga siida v/ Aleksandersen skriver at det må fremgå i MTA-planen hvordan reineier skal forholde seg til faren for is-kast, og hvordan utbygger kan bidra til at reinen flyttes vekk fra de aktuelle områdene hvor det kan oppstå risiko for is-kast.

I anleggskonsesjoner av 17.04.2015 (Kvittfjell) post 18 og 11.05.2012 post 8 står det følgende: *«Konsesjonær skal vurdere omfanget av ising og risikoen for is-kast i anlegget. En slik vurdering skal oversendes NVE før anlegget settes i drift. Konsesjonær skal utarbeide forslag til rutiner for varsling av is-kast i perioder med fare for dette. NVE skal godkjenne foreslått opplegg for varsling før idriftsettelse av vindkraftverket. NVE kan stille krav til tiltak dersom omfanget av ising og risikoen for is-kast viser seg å være større enn antatt»*. NVE avventer med å vurdere dette temaet til det foreligger en slik vurdering og forslag til varslingsrutiner. NVE forutsetter at tiltakshaver tar høyde for hensynet til reindriftens interesser i området ved utarbeidelse av rutiner for varsling.

Reindrift

I konsesjonsvedtak av 11.05.2012 for Raudfjell vindkraftverk, står det i «Bakgrunn for vedtak» under NVEs vurdering av virkninger for reindrift at *«NVE vil sette vilkår i en eventuell konsesjon at det utarbeides en miljø- og transportplan, som blant annet skal omhandle gjennomføring av anleggsarbeidet (når anleggsarbeidet skal skje, tiltak for å minimere forstyrrelseseffektene for reindrifta og eventuelt andre avbøtende tiltak»*. I konsesjonsbehandling av begge vindkraftverk har NVE lagt til grunn at reinbeitedistriktet har inngått en minnelig avtale med tiltakshaver. Det har i etterkant vist seg å at denne avtalen ikke var kjent for Dorvvosnjargga siida, som er den siidaen som i dag mest benytter Kvittfjell/Raudfjell.

Etter endelig konsesjon til de to vindkraftverkene var gitt, har den ene siidaen i reinbeitedistriktet fått nye eiere. Reiulf og Risten Turi Aleksandersen overtok Dorvvosnjargga siida den 01.04.2014 og begynte sin reindrift på Kvittfjell og Raudfjell i 2015. Under konsultasjonsmøtet med NVE den

01.02.2018 informerte Aleksandersen om at det er tre egnede områder på Kvaløya til reindrift; 1) Mjelskartind (Tverrfjellet), 2) lille Blåmann/Kattfjordeidet midt på øya og nordre del, nord for Eidskjosen, samt 3) Kvittfjell og Raudfjell. På grunn av press på arealene som følge av tett bebyggelse, turismeaktiviteter (hundekjøring, sykling mm), alpinanlegg og utfartsområde til Tromsø, har Aleksandersen valgt å ha reinflokken sin hovedsakelig ved Raudfjell og Kvittfjell. Kalving og brunst foregår i dette området, og det er disse sårbare periodene Aleksandersen er mest opptatt av at må tas hensyn til gjennom avbøtende tiltak i MTA- og detaljplanen. Reinflokken deres har vinterbeite, vårbeite (og kalving) og høstbeite på Kvittfjell og Raudfjell, og sommerbeite (kalveland) på Mjelskartind. Området ved Mjelskartind (Tverrfjellet) er veldig alpint og har dårlig mattilgang vinterstid, noe som gjør det lite egnet som vinterbeite. Kalving pågår i et belte rundt Kvittfjell, i Bogdalen og hele Raudfjell. Viktige trekk- og flyttveier er Tverråsen over til Vettmarka, og over Bogdalskaret. Siidaen har vurdert å ha reinflokken både ved Kvittfjell/Raudfjell og lille Blåmann, men avstanden blir for stor og oppgaven vil være umulig å gjennomføre i praksis. For å løse dagens situasjon under anleggsarbeidet som pågår på Kvittfjell og Raudfjell har Aleksandersen inngjerdet alle dyrene ved Bakkejordet. Aleksandersen kjenner på et tidspres når det gjelder årets kalvingsperiode, som de regner med vil være fra ca. 01.05.2018. Det er ikke egnet for kalving innenfor dagens inngjerding. Det haster for Aleksandersen å få en avklaring på hva som skal gjøres førstkommande kalvingsperiode.

Som avbøtende tiltak for kalvings- og brunsttiden har Aleksandersen foreslått at det innføres anleggs- og driftsstans under de sårbare periodene. Til sammen vil dette være ca. 2,5-3,5 måneder; fra ca. 01.05. - 15.06 (kalvingsperiode) og 15.09-15.11 (brunst). Brunstperioden kan reduseres hvis tiltakshaver stiller med gjeterresurser slik at Aleksandersen kan få hjelp til å holde reinen ved Mjelskartind. Ved denne løsningen kan Aleksandersen lempe på en måned av brunsttiden. Fylkesmannen skriver at det må utarbeides en restriksjonsplan knyttet til MTA med tema reindrift. Planen skal beskrive restriksjonsområder og perioder. Med restriksjonsområder menes det sårbare områder for kalving og oppsamlingsområder hvor det forutsettes at arbeid stanses i de perioder reinen oppholder seg der.

NVE mener en eventuell anleggs- og driftsstans vil gi en betydelig virkning for fremdriften til vindkraftverket. De månedene det er snakk om er de mest produktive for utbygging av vindkraftverket. I anleggskonsesjonene er det lagt til grunn at det skal kunne drives reindrift i området under utbygging og drift av vindkraftverket. NVE vil dermed ikke stille vilkår om total anleggs- og driftsstans i perioder. Konflikten mellom anleggsarbeid og kalvings- og brunstperioden mener NVE må løses på andre måter. NVE har mottatt kopi av planlagt fremdrift i prosjektet der tiltakshaver planlegger å utføre anleggsarbeid hovedsakelig på Kvittfjell under kalvings- og brunstperioden i år. Da vil dyrene kunne oppholde seg på Raudfjell denne sesongen. Videre har tiltakshaver i brev av 19.03.2018 foreslått å dekke utgiftene for oppføring av et kalvings-gjerde i området sør for vindkraftverket. Dette ble presentert for Aleksandersen i eget møte med tiltakshaver. Det ble vist til erfaring av inngjerding av kalving som forebyggende tiltak mot tap av rein til rovdyr i Finnmark. NVE påpeker at et midlertidig kalvingsgjerde kan oppføres uten godkjenning av Fylkesmannen, jfr reindriftsloven §24, så lenge det kun gjelder for en sesong. Gjerder og anlegg må imidlertid ikke plasseres slik at de virker unødvendig skjemmende eller er til vesentlig skade eller ulempe for grunneieren eller andre med rettmessig interesse.

I epost fra Risten Turi Aleksandersen 13.04.2018 ber de om anleggsstans under årets kalving fordi det viser seg etter konsultasjon med Veterinærinstituttet, forskere og andre reineiere at det ikke lar seg gjøre med kalving i gjerde uten planlegging og forberedelser i god tid. NVE vurderer at det må være mulig med tilpasning av anleggsdriften under kalvingstiden, slik at arbeidet flyttes til de deler av planområdet som er mest perifer i forhold til kalvings områdene. Som omtalt over beskriver framlagt framdriftsplan at anleggsarbeidene i kalvingsperioden 2018 i hovedsak vil skje på Kvittfjell. NVE anfører at Bogdalen er et stort område hvor det burde være mulig med kalving uten forstyrning fra anleggsvirksomhet, så lenge anleggsvirksomheten i 2018 skjer i henhold til framdriftsplan. Jfr. lovbeskyttelsen av flyttveier

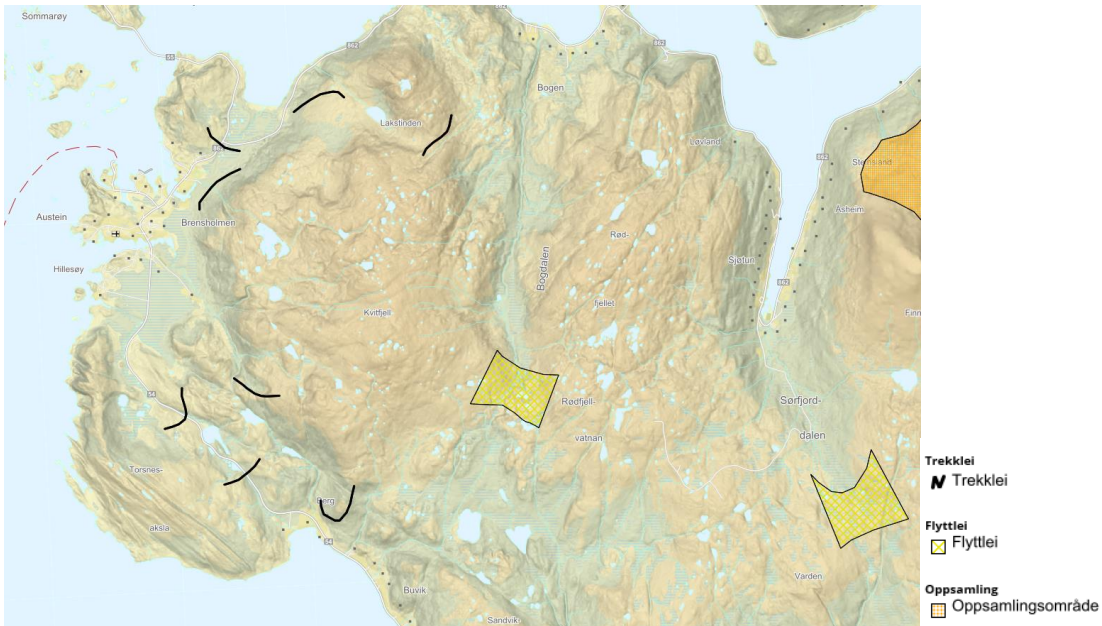
forutsetter NVE også at det er stans i anleggsdriften i vedkommende område når reindriften har behov for å benytte flyttveien over Bogdalskaret og flyttveien ved Tverråsen.

Når det gjelder oppsamlingsområder og inngjerding for merking av rein, ble det under konsultasjonen med Aleksandersen diskutert om det midlertidige gjerdet fra Sørfjorddalen og over til Bakkegjordet kunne gjøres om til et permanent sperregjerde som et avbøtende tiltak. Dette for å holde reinen lengre tid på Mjelskarstinden/Tverrfjellet i brunstperioden. Gjerdet må henge sammen med dagens oppsamlingsområde ved Sandhaugen. Oppsamlingsområdet kan også flyttes til hvor det eventuelt etableres et kalvings-gjerde, sør eller øst for vindkraftverket. Permanente reingjerder må godkjennes av Fylkesmannen i Troms.

NVE legger til grunn at anleggsperioden vil påvirke to kalvings- og brunstsesonger for reindriften i området (2018 og 2019). NVE mener tiltakene som er drøftet med reindriften (kalvings-gjerde, permanent sperregjerde og tilpasning av anleggsarbeid) vil redusere de skadelige virkningene for kalving og brunst i løpet av de to sesongene. Videre vil NVE sette vilkår om at tiltakshaver stiller med nødvendig ressurser slik at reinen kan holdes så lenge som mulig i området Mjelskarstind (Tverrfjellet).

I godkjenningsvedtak av 31.05.2016 er det satt vilkår som sier at «Konsesjonær skal utarbeide en plan for hvordan reinbeitedistriktet skal involveres videre i prosessen. NVE skal godkjenne planen før anleggsstart, og legger til grunn at planen drøftes med reinbeitedistriktet før den oversendes NVE.» I planendringsvedtaket har NVE konstatert at tiltakshaver ikke har oppnådd kontakt med Dorvvosnjarrga siida for å drøfte involvering videre i prosessen. NVE mener det er avgjørende at det er en god kommunikasjon mellom partene slik at reindriften ivaretas på best mulig måte gjennom både anleggs- og driftsperioden. NVE har nylig mottatt en kommunikasjonsplan som ble godkjent av Dorvvosnjarrga siida den 13.03.2018. NVE godkjenner denne og forutsetter at den følges. NVE har satt vilkår om at kommunikasjonsplanen skal oppdateres fortløpende hvis det skjer endringer i mannskap eller fremdriften i anleggsperioden.

Fylkesmannen skriver at anleggsvirksomheten vil berøre viktige trekk- og flyttveier som knytter den nordlige og sørlige delen av distriktet sammen. Flyttveier kan etter reindriftsloven § 22 ikke stenges, men Kongen kan gi samtykke til omlegging av flyttvei eller åpning av nye flyttveier når berettigede interesser taler for det. Etter NVEs vurdering vil ingen trekk- og flyttveier bli fysisk sperret. I kapittel om terrengtilpasning og istandsetting har NVE satt vilkår om at etablering og istandsetting av terrenginngrep utføres slik at det tas tilbørlig hensyn til reindriften i området Kvitfjell-/Raudfjell vindkraftverk. Det må tilrettelegges for at reinen fortsatt kan bevege seg langs de naturlige trekk- og flyttveiene ved Tverråsen over til Vettmarka, og flyttveien over Bogdalskaret. NVE vil også sette vilkår om at internveier ikke skal brøytes vinterstid. Hvis det oppstår situasjoner der det er nødvendig med brøyting må tiltakshaver orientere reinbeitedistriktet og NVE. Løyper for nødvendig snøscooterkjøring inn til planområdet må bestemmes av reinbeitedistriktet. Hvis det oppstår uenighet skal saken sendes til NVE for avgjørelse.

Kart over trekk- og flyttveier på Kvitfjell og Raudfjell. Hentet fra kartkatalog.geonorge.no Landbruksdepartementet, hentet 04.04.2018.

I høringsuttalelsen og under konsultasjonen opplyser Aleksandersen at de anser eksisterende avtale til å være ugyldig, og at tiltakshaver ikke ønsker å reforhandle avtalen. Aleksandersen mener prosjektet er endret siden det først ble gitt konsesjon (bla. ny adkomstvei og endret driftstid). Aleksandersen mener NVE gjennom avbøtende tiltak må kreve at tiltakshaver involverer siidaen ved utarbeidelse av ny avtale. NVE påpeker at slike avtaler er privatrettslig anliggende, og at myndigheten til å prøve gyldigheten av en eksisterende avtale ligger hos domstolene.

Sau

Ester Nordby og Oddmar Nilsen har i sine uttalelser til planene påpekt at det er i hvert fall 4 driftsenheter med til sammen et betydelig større antall sau i utmarksbeitet i planområdet, enn det som fremgår i MTA-planen. Nordby er bekymret for virkningene for sauen i både anleggs- og driftsfasen.

Tiltakshaver har i epost av 20.03.2018 bekreftet at de har inngått en avtale med samtlige driftsenheter om GPS-merking av 50 % av dyrene. NVE påpeker at det ikke er satt vilkår knyttet til hensyn av sauedrift i anleggskonsesjonene, og at erfaring tilsier at et vindkraftverk ikke gir betydelige virkninger for sauebeiter. Under anleggsperioden vil det kunne være nødvendig å kartlegge hvor dyrene oppholder seg, noe tiltakshaver har løst med GPS-merking og kommunikasjon med driftsenhetene.

Nedleggelse av anlegget

Dorvvosnjargga siida v/ Aleksandersen skriver at MTA-planen mangler en beskrivelse av revegetering og fjerning av veier etter endt driftstid. Aleksandersen mener det må gå frem at området er et vinterbeite for rein og at området skal tilbakeføres med samme formål.

I anleggskonsesjon av 17.04.2015 (Kvitfjell) og anleggskonsesjon av 11.05.2012 (Raudfjell) står det under post 5 og post 16 følgende: «Ved nedleggelse skal konsesjonær fjerne anlegget og tilbakeføre området til sin naturlige tilstand så langt det er mulig, jf. energiloven § 3-5 d. (...) Konsesjonær skal innen utgangen av det 12. driftsåret for anlegget oversende NVE et konkret forslag til garantistillelse som sikrer kostnadsdekning for fjerning av vindturbinene og tilbakeføring av området ved utløp av driftsperioden (...)». NVE konstaterer at tiltakshaver skal sende inn en plan for nedleggelse av anlegget

innen 12. driftsår. Denne planen skal blant annet beskrive hvordan revevegetering skal gjennomføres. Planen skal godkjennes av NVE.

Forsvaret

I anleggskonsesjon av 11.05.2012 under post 16 står det følgende: «*Dersom vindkraftverket medfører virkninger for Forsvarets interesser, skal konsesjonær i samarbeid med Forsvarsbygg utarbeide forslag til tiltak som ivaretar Forsvarets interesser i området. Nødvendige tiltak skal dokumenteres og forelegges NVE innen anleggsstart. NVE kan kreve tredjeparts verifikasjon av Forsvarets krav*». I anleggskonsesjon av 17.04.2015 post 16, er det også satt vilkår knyttet til Forsvaret anlegg; «*(...) Nødvendige tiltak skal dokumenteres og forelegges NVE innen anleggsstart*».

Det fremgår i MTA-planen at utbyggingsplanene er blitt forelagt Forsvaret v/ Forsvarsbygg. Forsvaret har radar både på Hillesøy og på Senja, begge med fri sikt til alle vindturbinene på Kvitfjell og Raudfjell. I konsesjonsbehandlingen har Forsvaret konfliktvurdert Raudfjell vindkraftverk i konfliktkategori C. I brev av 26.06.2017 bekreftet at Kvitfjell og Raudfjell vindkraftverk ikke vil gi nevneverdig virkninger for Forsvarets bakkebaserte radarsystem i området, og har gitt prosjektet konfliktkategori A.

TV- og radiosignaler

I anleggskonsesjon av 17.04.2015 post 16 (Kvitfjell) og anleggskonsesjon av 11.05.2012 post 12 (Raudfjell) står det følgende: «*Dersom vindkraftverket medfører redusert kvalitet på radio- og TV-signaler for mottakere i nærområdet skal konsesjonær (... i samråd med Norkring AS – post 16, Kvitfjell) iverksette nødvendige avbøtende tiltak. Nødvendige tiltak skal dokumenteres og forelegges NVE innen anleggsstart. NVE kan kreve tredjeparts verifikasjon av hva som er nødvendige tiltak*».

Det fremgår i MTA-planen at Norges Televisjon AS (NTV) i epost av 24.05.2017 har gitt uttalelse til hvilke virkninger vindkraftverket vil få for bakkenettet. Dersom det skulle vise seg at det i ettertid oppstår problemer med forstyrrelser fra vindturbinene så må det raskt iverksette tiltak for å løse dette og hvor kostandene for dette må dekkes av tiltakshaver. NVE forutsetter at dette følges opp etter driftsstart og at NVE orienteres hvis det oppstår problemer.

Annet

For anlegg for produksjon av elektrisk energi med konsesjon etter energiloven, gjelder ikke krav om utarbeidet reguleringsplan, jf. plan- og bygningsloven § 12-1 tredje ledd, men anlegget må avklares mot kommuneplanens arealdel og eventuelle reguleringsplaner før anleggsarbeidet kan igangsettes. Slik avklaring kan enten skje gjennom planendring, ved at tiltakshaver søker om dispensasjon eller ved at Olje- og energidepartementet bestemmer at konsesjonen etter energiloven skal ha virkning som statlig arealplan. Byggesaksbestemmelsene i plan- og bygningsloven gjelder i det vesentligste ikke for tiltak etter energiloven, jf. byggesaksforskriften § 4-3 første ledd bokstav c. Bestemmelsene i plan- og bygningsloven om tekniske krav (§ 29-5) og krav til produkter (§ 29-7) med tilhørende deler av byggeteknisk forskrift (TEK10) gjelder så langt de passer for tiltak med konsesjon etter energiloven.

Når anlegget er ferdig bygget, skal konsesjonæren sørge for at kommunen får tilsendt nødvendige opplysninger om tiltakets plassering, slik at det offentlig kartverket kan ajourføres, jf. byggesaksforskriften § 4-3 siste ledd og plan- og bygningsloven kapittel 2 om krav om kartgrunnlag og stedfestet informasjon.

NVE gjør oppmerksom på at tiltakshaver må sørge for å skaffe seg nødvendige privatrettslige rettigheter før anleggsarbeidene starter.

NVE forutsetter at tiltakshaver varsler naboer iht. retningslinje for behandling av støy i arealplanleggingen (T-1442/2012).

Klageadgang

Denne avgjørelsen kan påklages til Olje- og energidepartementet av parter i saken og andre med rettslig klageinteresse innen 3 uker fra det tidspunkt denne underretningen er kommet frem, jf. forvaltningsloven kapittel VI. En eventuell klage skal begrunnes skriftlig, stiles Olje- og energidepartementet og sendes til NVE. Vi foretrekker elektronisk oversendelse til nve@nve.no.

Underretning av grunneiere og rettighetshavere

NVE ber tiltakshaver underrette grunneiere, rettighetshavere, berørte skyggekastmottakere og berørte vannverkseiere om dette vedtaket. Underretningen skal etter forvaltningsloven gi opplysninger bl.a. om klageadgang, klagefrist og retten til å se sakens dokumenter. Kopi av vedtaket skal følge underretningen. Kopi av underretningen skal sendes NVE.

Med hilsen

Ingunn Åsgard Bendiksen
direktør

Øyvind Leirset
seksjonssjef

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner.

Vedlegg 1: Sammendrag av uttalelser til detaljplan og MTA-plan

Kopi til:

Anita Winther
BRENSHOLMEN SOMMARØY VANNVERK SA
Buvika Brygge
Einar Storslett
Ester Nordby
Forum for natur og friluftsliv Troms
Fylkesmannen i Troms
Fylkesmannen i Troms - Plan, reindrift og samfunnsikkerhetsavdelingen, Seksjon reindrift
Grunneiere og innbyggere - Buvika v/Yngve Johansen
Gudmund Sundlisæter
Hana Kekic
Jorunn Minde
Kattfjord Utviklingslag
Kvaløya / Sallir reinbeitedistrikt - Reinbeitedistrikt 14, Troms
Kvaløya / Sallir reinbeitedistrikt - Reinbeitedistrikt 14, Troms v/Per Lars Kitti
Kvitfjellet skilag

Mattilsynet
Mattilsynet - Troms og Svalbard
Mattilsynet - Troms og Svalbard v/Torkjell Andersen
Naturvernforbundet i Troms
Norges Miljøvernforbund
Norsk Miljøkraft FoU AS
Norske Reindriftsamers Landsforbund
Odd Henry Olsen
Oddmar Nilsen
Olje- og energidepartementet
Risten Turi Aleksandersen
Samediggi/Sametinget
Samediggi/Sametinget v/Silje Hovdenak
Samediggi/Sametinget Avdeling for kulturminner, areal og miljø
Sjøtun/Sandneshamn utmarkslag
Statens vegvesen - region nord
Susanne Seifert
Tone Mette Yttergård
Tor Arne Nilsen
Tore Nordøy
Troms fylkeskommune
Tromsø kommune
Tromsø kommune v/Roy Fossum
Tromsø kommune - Byutvikling
Tromsø kommune - Vann og avløp
Unni Yttergård
Vegard Yttergård
Victoria Berglund
Virve Ravolainen

Vedlegg 1 – Sammendrag av uttalelser

I sammendrag av uttalelsene er det fokusert på de forhold som er relevant for behandling av MTA- og detaljplan for selve planområdet. Forhold som går på konsesjonsbehandlingen og ny adkomstvei opp Sørkjordalen, er dermed ikke inkludert i dette sammendraget. Det skal også påpekes at grunneiere og rettighetshavere fikk utsatt frist til 21.12.2017.

Tromsø kommune skriver i brev av 30.11.2017 at de ikke har registrert at det foreligger beredskapsplaner ved evt. forurensing i forbindelse med anleggsarbeidet som er startet opp. Kommunen skriver også at de ikke har gitt utslippstillatelse til avløpsvann fra servicebygg, slik det forespeiles i MTA-planen.

Kommunen er bekymret for vindkraftverket sin påvirkning på vannforsyningen med tilhørende nedslagsfelt for Brensholmen, Buvika/Vollelva og Sjøtun/Gammeflateelva. Bekymringen gjelder også for pågående registreringer av private drikkevannsløsninger knyttet til nedslagsfeltene for begge Greipstadelva, Bogeelva og utover Kattfjorden. De sistnevnte nedslagsfeltene er ikke omtalt i MTA-planen. Kommunen er kritiske til at MTA-planen foreligger i høringsform, uten at avbøtende tiltak for sikring av drikkevannsforsyning er identifisert, fastsatt og innarbeidet i MTA-planen. Planen konkretiserer ikke tekniske og fysiske tiltaks om skal gjennomføres. Det som står oppfattes som eksempler.

Kommunen vil påpeke at nedbørsfeltene er for en stor del grunnlendte, og til dels dominerte av bart fjell, noe som påvirker ev. oppsamling og forsinkelse gjennom stedlig terreng, markflate og vegetasjon i forbindelse med mulige akutte utslipp under anleggsarbeidet. Bekymringen er også knyttet til det å sikre vannforsyning gjennom å finne og utvikle ny tilfredsstillende forsyning. Kommunens erfaring ved flere anledninger viser at boring i fjell og løsmasser i området ikke har innfridd forventningene man hadde på forhånd til kvalitet og kvantitet fra mulige kilder.

Videre er også bekymringen knyttet til verbal planbeskrivelse og tilhørende plankart om det som angår antall turbiner og antall km med internveier plassert innenfor eller i randsonen til nedslagsfeltene. Dette må avklare i ROS-analysen. Kommunen påpeker bla at det er planlagt et massetak innenfor nedslagsfeltet til Buvika/Vollelva, og at arrondering og nytt terreng rundt koblingsanlegget vil kunne påvirke avrenningsforholdene.

Kommunen skriver at det er nødvendig med et samordnet arbeid mellom entreprenør sin scanning av terreng og innmåling/lokalisering av planlagte turbiner, veglinje, massetak og transformatorstasjoner, og kartfestingen av nedslagsfelt. Videre etterspør kommunen kartfesting og redegjørelse for lokalisering og utforming av areal for parkering/oppstilling av anleggsmaskiner og spesialtransporter, lager for drivstoff og olje, kjemikalier, rigg, oppstilling av turbiner og byggekraner og manøvreringsarealer, samt massetakene (eksisterende og nytt terreng). Kommunen vil anbefale NVE å avvente en endelig behandling og godkjenning av MTA- og detaljplan før disse forholdene er avklart og innarbeidet i planen. Kommunen ber også om å bli forelagt ny versjon av planen med utført ROS-analyse inkludert, slik at disse får juridisk forpliktende forankring.

Kommunen påpeker også at det er kun turbiner R5 og K11 som står innenfor et nedslagsfelt (Sjøtun og Brensholmen). Hvis disse flyttes ut er nedslagsfeltene «friskemeldte». Forutsatt at det som ligger i randsonen, er utenfor.

Kommunen mener plasseringen av turbin K8, K33 og K29 på Laksetinden, vil gi svært negative virkninger for landskapsbildet i området. Kommunen skriver også at det er 12 år siden det ble utført fugleundersøkelser og bestandssituasjonen siden den tid har endret seg, spesielt for artene havørn og

jaktfalk. Særlig området rundt Laksetind kan det synes å være behov for nye registreringer og fastsettelse av mulige nye hensyn. Kommunen mener det bør gjøres en ny vurdering av MTA-planen for området på Laksetinden. Kommunen mener området på Sandhaugen og utvidelse av Raudfjellområdet mot vest kan være alternative plasseringer av disse turbinene.

Mattilsynet skriver i brev av 01.12.2017 at det anleggskonsesjonen står at MTA-planen skal inneholde en beskrivelse av hvordan hensynet til drikkevann skal ivaretas, noe Mattilsynet mener er svært mangelfullt i planen. Mattilsynet påpeker at det pr i dag ikke er kartlagt hvor det er private vannforsyninger, og i planen er det antatt at dette er grunnvannsbrønner. Dette er ikke tilfellet da de fleste får drikkevann fra overflatevannkilder.

Mattilsynet påpeker også at det skal etableres ny vannforsyning fra Tverrelva, og at nærmere beskrivelse skal fremgå i MTA-planen. Det skal også utarbeides rutiner som håndterer utslipp, noe som mangler i MTA-planen. Mattilsynet påpeker også at det er planlagt turbiner innenfor nedslagsfeltet til Brensholmen vannverk, som er et kritisk viktig vannverk for områdets beboere og næringsvirksomhet. Kommunen har ved tidligere anledninger ikke funnet tilstrekkelig forekomst som kan erstatte dagens vannverk.

Detaljplankartet er ufullstendig – tilsigsområdene som er tegnet inn er for snevre og det er utelatt minst to nedslagsfelt. Som følge av dette mener Mattilsynet at det er flere turbiner lokalisert innenfor nedslagsfelt. En ny vurdering av plassering av turbiner må gjennomføres og verifiseres av Mattilsynet og vannverkseier. Mattilsynet ønsker at Bogen, Greipstad og Bakkejord inkluderes i ROS-analysen. Videre mener Mattilsynet at det er uakseptabelt å plassere transformatorstasjoner og driftsbygninger inne i nedslagsfeltet til Buvika.

Mattilsynet har fremmet innsigelse mot MTA-planen og detaljplanen for Kvitfjell og Raudfjell vindkraftverk.

Sametinget skriver i brev av 01.12.2017 at de vil komme med en endelig uttalelse når MTA- og detaljplan for adkomstveien er sendt på høring. Sametinget forutsetter at NVE ved behandling av MTA- og detaljplan legger til grunn at tiltakshaver i samråd med reinbeitedistriktet, og spesielt siidaen som driver sin reindrift på Raudfjell, kommer frem til avbøtende tiltak som legger grunnlaget for videreføring av reindriften i området. Begge siidaene må konsulteres ved godkjenning av MTA- og detaljplan. I konsultasjonene må det også avklares om det finne avbøtende tiltak som kan bidra til å redusere negative virkninger for reindriften i området, både i anleggs- og driftsperioden.

Fylkesmannen i Troms skriver i brev av 30.11.2017 at anleggsvirksomheten skjer i et svært sårbart område for reindriften på Kvaløya. Området er verdifullt som kalvings- tidlig vårbeite og oppvekstområder for kalv. Anleggsvirksomheten vil berøre viktige trekk- og flyttveier som knytter den nordlige og sørlige delen av distriktet sammen. Flyttveier kan etter reindriftsloven § 22 ikke stenges, men Kongen kan gi samtykke til omlegging av flyttvei eller åpning av nye flyttveier når berettigede interesser taler for det.

Det må utarbeides en restriksjonsplan knyttet til MTA med tema reindrift. Planen skal beskrive restriksjonsområder og perioder, som må synliggjøres i et kart med beskrivelse. Med restriksjonsområder menes sårbare områder som kalvingsland og oppsamlingsområder hvor det forutsettes at arbeid stanses i de perioder reinen oppholder seg der. Fylkesmannen foreslår at byggherren kan ivareta kommunikasjon med reindriften ved å ha en person som koordinerer denne samhandlingen.

Troms fylkeskommune skriver i brev av 01.12.2017 at de mener en dialog med Kattfjord skilag skulle vært gjort i forkant av høringen slik at foreslåtte konkrete løsninger vedrørende skiløyper også var en del av MTA-planen.

Fylkeskommunen påpeker at avbøtende tiltak for barn og unge ikke er omtalt i MTA-planen. De går ut fra at dette vil være en del av MTA-planen for adkomstveien da denne brukergruppen vil bli kraftig berørt.

Statens vegvesen (SVV) skriver i brev av 01.12.2017 at planen for selve planområdet til vindkraftverket ikke berører deres interesse direkte. Deres uttalelse vil bli gitt når MTA- og detaljplan for adkomstveien er sendt på høring.

Norges miljøvernforbund (NMF) skriver i brev av 13.11.2017 at de ikke har registrert noen av avklaringene som de etterlyste i konsesjonsbehandlingen. NMF mener det er store mangler mht saksdokumenter og relevante forutsetninger for å kunne vurdere prosjektet. Først når disse foreligger, kan saken sendes på høring og deretter behandles etter vanlig saksgang.

Dorvvosnjárgga siida v/ Risten og Reiulf Aleksandersen skriver i brev av 05.12.2017 at det må tas høyde for manglende konsekvensutredning under konsesjonsbehandling av begge vindkraftverkene, i form av krav om avbøtende tiltak i behandling av MTA og detaljplan. Aleksandersen mener det bør være krav om at det i perioder av året må tas særskilt hensyn til reindrifta, spesielt i kalvingstiden og brunsten.

Aleksandersen viser til vilkåret satt i godkjenningsvedtak av fase I – adkomstvei opp fra Buvika, hvor det står at *konsesjonær skal utarbeide en plan for hvordan reinbeitedistriktet skal involveres videre i prosessen*. Aleksandersen har ikke mottatt en slik plan og tiltakshaver har heller ikke tatt kontakt for å utarbeide en plan. Manglende oppfølging fra NVE svekker tillitten til NVE som en etat som også skal ivareta reindriften sine interesser i vindkraftutbygginger. Aleksandersen viser også til planendringsvedtaket av 20.10.2017 der NVE påpeker at tiltakshaver må fortsette med å initiere dialog med Aleksandersen (og Kitti) og at det sendes ut månedlige informasjonsbrev om planlagt aktivitet, med mål om å få etablert en effektiv kommunikasjonskanal med alle partene i reinbeitedistriktet.

Om Kvitfjell og Raudfjell vindkraftverk skal realiseres må NVE ta kontakt med Fylkesmannen om hvordan alternative beiter kan løses uten større krenkelse av reindriften sine interesser enn nødvendig. Inntil dette kan gjennomføres så må følgende avbøtende tiltak på plass:

- Utbygger må betale for ekstra foringsutgifter som følge av at reinen er inngjerdet hele vinteren (fra ca. 1 desember til slutten av april).
- Driftsstans kalveperioden: Driftsstans i all aktivitet i forbindelse med vindmølleparken i perioden 1. mai til merking av kalver ca. 20 juni.
- Midlertidig gjerde over Bakkelandseide må utbedres og gjøres permanent.
- Det må lages en avtale mellom reindrifta, grunneiere og andre rettighetshavere om bruk av anleggsveien både i anleggsperioden og driftsperioden. Spesielt under kalvingsperioden.
- Bidrag til helikoptersamling av reinflokken fra sommerbeite tilbake fra Raudfjell og rett inn i gjerdeanlegget på Sandhaugen før brunst. Må skje mellom 5-12. september. Utbygger må også ta kostnader for å endre på arbeidsgjerdet som er ved Sandhaugen.
- Driftsstans fra når reinen er i brunst og frem til reinen er samlet i foringsgjerdet på Bakkejord.
- Utbygger må dekke kostnader som siidaen har til administrasjon, juridisk hjelp og annen kompetanse for å kunne fremme sine rettigheter i denne utbyggingssaken.

Aleksandersen mener MTA- og detaljplan er for lite detaljert om hvor permanente inngrep skal skje og hvilke virkninger ny adkomstvei vil ha for lokasjon av permanente bygninger, internveier osv. Det

mangler også detaljerte tegninger for permanente bygninger. Planen må også inneholde en beskrivelse av revegetering og fjerning av veier etter endt driftstid. Aleksandersen mener det må gå frem at området er et vinterbeiteområde for rein og at området skal tilbakeføres til samme formål.

Aleksandersen savner et kontrollprogram for å utrede effekten av vindkraftverket på reindriften. Og det bør legges inn oppfølgings- og evalueringsrutiner for dermed å kunne endre/ tilpasse avbøtende tiltak, men også for å kunne bedømme riktig kompensasjon/erstatning.

Det må opprettes en kontaktperson både for anleggsvirksomheten og i driftsfase, med SMS-varslings og mulighet for direkte kontakt begge veier. Vedkommende må ha nødvendig myndighet som trengs for å kunne ta beslutninger om akutte tiltak dersom det oppstår situasjoner hvor det er nødvendig.

Støy må være en del av i kommunikasjonsplanen. Før anleggsarbeidet igangsettes må siidaer kontaktes, slik at særlig sårbare tidspunkter for reindriften kan forhåndsvarsles.

Det må fremgå i MTA-planen hvordan reiene skal forholde seg til faren for iskast, og hvordan utbygging skal bidra til at reiene flyttes vekk fra de aktuelle områdene hvor det er en risiko.

Det må gå frem i MTA-planen at tiltakshaver har ansvaret for å informere sine leverandører om at det er reindriften i området og hvilket ansvar og reglement disse skal forholde seg til overfor reindriften. Tiltakshaver er ansvarlig for at kontaktinformasjon utleveres før oppstart av arbeid.

Siidaen føler seg ikke lenger bundet av avtalen som ble inngått på 2000-tallet mellom tiltakshaver og reinbeitedistriktet siden det har skjedd endringer i prosjektet i ettertid (bla. ny adkomstvei og endret driftstid). Siidaen krever derfor konsultasjoner med NVE om NVEs behandling av MTA- og detaljplan og viser til rettigheten som reindriftsamer har til å konsultere i saker som gjelder dem, jf. ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i sjølvstendige stater, artikkel 6.1.

Grunneiere og innbyggere i Buvika skriver i brev av 22.11.2017 at MTA og detaljplan er svært generell og i strid med det som står i konsesjonen til Kvittfjell vindkraftverk og godkjent miljøtransport- og anleggsplan for fase 1 – adkomstvei til Kvittfjell og Raudfjell vindkraftverk (fra Buvika).

Følgende punkter tas opp i høringsuttalelsen:

- Nytt vannverk i Buvika - I MTA og detaljplan for Kvittfjell og Raudfjell er det ikke tatt hensyn til konsesjonsvilkåret der det forutsettes at det etableres nytt vannverk med vannbehandlingsanlegg for å sikre vannforsyningen til turistanlegget i Buvika, Buvika brygge og boligene som har sin vannforsyning i Vollelva. Dette mener de er i strid med foreliggende konsesjon.
- Gårdselva - 7 boliger/fritidsboliger har vannforsyning fra denne elva. For å sikre vannforsyningen til disse boligene ble det avklart under utarbeidelse av MTA for fase I – adkomstvei fra Buvika at disse skulle inkluderes i det planlagte vannverket for Buvika. I den nye MTA-planen legges det opp til høy aktivitet i nedslagsfeltet både i anlegg- og driftsfasen. De mener den skisserte utbyggingsløsningen ikke er mulig å kombinere med vannforsyningen i Gårdselva. Beboerne mener at løsningen som ble godkjent i vedtaket av 31.05.2016, må også legges til grunn i MTA- og detaljplan for hele planområdet.
- Vollelva - Høringsparten er bekymret for forurensing i elva som følge av etablering av turbiner, internveier og massetak innenfor nedslagsfeltet. Vollelva er vannforsyning for Buvika brygge som driver med utleie av leiligheter og båter til turistfiske. I tillegg er det 4 boliger og 2 fritidsboliger som forsynes av elva. De ønsker at en tilfredsstillende vannforsyningsløsning fremlegges før MTA godkjennes. De mener det kan være nødvendig med større justeringer av

designet av vindkraftverket dersom en fortsatt skal løse vannforsyningen med bruk av deler av Vollelva.

Løsningen som fremgår i MTA-planen er ikke basert på faglige vurderinger og fremstår mer som et ønske fra tiltakshaver om redusere kostnader enn å ivareta normale samfunnsansvar enn vindkraftutbygger er pålagt iht. Lovverket.

Grunneiere og beboere påpeker også at de ikke var en del av høringslisten til NVE. Dette gjelder for øvrig hoveddelen av berørte grunneiere og berørte beboere til Kvittfjell og Raudfjell vindkraftverk. Det er derfor grunnlag for å stille spørsmål om gjennomførte høring oppfyller de krav som lovverket stiller.

Utforming av vindkraftanlegget ovenfor Buvika:

Lokalbefolkningen i Buvika og øvrige brukere av friluftslivsområder fra Buvika og opp til Kvittfjell og Raudfjell er bekymret for i hvilken grad det vil finnes attraktive friluftsområder igjen når vindkraftverket er bygd. De stiller spørsmål til om MTA- og detaljplan er utarbeidet av personell med tilstrekkelig fagkompetanse og viser til konseptet «Active design» som gjør at entreprenør selv planlegger veiene innenfor 100-meters beltet. Et åpenbart kostnadsreduserende tiltaket er å unngå større masseforflytninger langs veilinjene, noe som de mener vil føre til at veien vil legges dypere i terrenget for å skaffe fjellmasser lokalt med tilhørende store fyllinger og skjæringer. Dette vil føre til store negative virkninger for friluftslivet. De mener det må fremlegges visualiseringer av veier og plasser for NVE godkjenner planene. I tillegg må NVE godkjenne og følge opp på detaljnivå utformingen av anleggene for å sikre en bra landskapstilpasning. Dette gjelder også for etablering av bla. massetak, transformatorstasjoner, koblingsanlegget og kranoppstillingsplasser.

Det bes om at NVE både stiller strenge krav til at det utarbeides nødvendige detaljplaner før MTA- og detaljplan godkjennes og at NVE avsetter nødvendige ressurser til oppfølging som sikrer at gode faglige løsninger velges mht. terrengtilpasning og utforming av anlegg.

Ester Nordby skriver i brev av 26.11.2017 at hun driver gårdsbruk på Sjøtun med villsau og gammelnorsk spælsau. Pr. i dag har hun 30 vinterfôret dyr og at sauene beiter i området Raudfjell. Nordby er bekymret for virkningene for sauene både i anleggs- og driftsfasen, og at støy og uro vil kunne medføre lavere tilvekst på lammene. Lav slaktevekt vil føre til et betydelig økonomisk tap for virksomheten. I tillegg drives det avl, salg og opptrening av hunderasen Border collie som gjeterhund, noe som innebærer flere turer i fjellet i løpet av beitesesongen. Nordby påpeker at konsekvensutredningene er av eldre dato (revidert sist i 2007) og ikke gjenspeiler dagens situasjon. Nordby påpeker også at hun leier jorder langs adkomstveien i Sørfjorddalen og høsting av vinterfôr til sauene, og er avhengig av tilgjengelighet for bruk av traktor og utstyr. Høstingen gir også tilskudd fra landbruket og har økonomisk betydning for den årlige inntekten. Nordby anser sin virksomhet i området som en av interessene, og at MTA skal utarbeides i samråd med grunneiere og andre interessenter. Videre stille det spørsmål til hvorfor det er påbegynt anleggsarbeid for planer er godkjente.

Nordby skriver i tillegg at hun har observert både jaktfalk, ørn og ugler på Raudfjell og at NVE overser det faktum at en gammel konsekvensutredning ligger til grunn for godkjenning av nye endringer. Nordby reagerer også på beskrivelsen av økt bruk i fjellet. Nordby mener den økte interessen for friluftsliv i fjellheimen skyldes gleden av den vakre og mangfoldige naturen og ikke interessen til Sandhaugen vindkraftverk. Generelt er utfarten og bruk av fjellet økt de siste årene.

Nordby mener beskrivelsen av drikke vann i planen ikke er god nok. Nordby har privatbrønn og er bekymret for eventuelle utslipp. Nordby forventer at tiltakshaver løser problematikken med drikkevann for beboere i Sjøtun.

Einar Storslett skriver i brev av 5.12.2017 at detaljplankartet er lite lesbart pga. for liten målestokk. Storeslett mener det er uakseptabelt at det plasseres turbiner innenfor nedbørsfelt med tilliggende vannverk; Brensholmen, Kattfjord og Buvik. Turbiner må fjernes og ytterligere sikring av vannkildene må sikres via tilfredsstillende renseanlegg. Eventuelle problemer med TV-signaler må følges opp. En plan for utnyttelse/bruk av området må utarbeides i samarbeid med lokalbefolkningen og kommunen.

Oddmar Nilsen har på vegne av grunneiere i brev av 11.12.2017 kommet med følgende kommentarer til MTA-planen:

- Det presiseres at de første 250 m av adkomstveien opp fra FV 862 er privat vei. De neste 800 m er en gammel jordbruksvei som ble anlagt rundt 1950. Veien ble delvis finansiert med kommunale midler og statlig støtte.
- Greipstadelva er ikke et nedslagsfelt med utløp i Sørfjorden. Nedslagsfeltet er heller ikke markert på kartet som følger MTA-planen. De mener det er positivt at Greipstadelva kartlegges mht private drikkevannsløsninger dersom det hevdes å være drikkevannskilde.
- Det er feil at det kun er en driftsenhet med ca. 60 sau som bruker utmarksbeitene. Det er i alle fall 4 driftsenheter med til sammen et betydelig større antall sau som bruker utmarksbeitet i planområdet. Disse 4 er: Ester Nordby, Stein-Erik Hansen, Anita Olsen og Magne Nikolaisen. Sistnevnte gårdbruker driver i tillegg med melkeproduksjon på geit. Ved henvendelse til landbruksmyndighetene vil disse opplysningene kunne bekreftes.
- De påpeker en skrivefeil under støy i anleggsfasen – det skal søkes å unngå arbeid *innenfor* tidsrommet 22.00 til 06.00, og ikke at det skal unngås arbeid utenfor dette tidsrommet.